

EDUSKUNNAN
TALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä

24 päivänä maaliskuuta 1992

Lausunto n:o 1

Ulkoasiainvaliokunnalle

Ulkoasiainvaliokunta on 17 päivänä tammi-kuuta 1992 päivätyllä kirjeellään pyytänyt talousvaliokunnalta lausunnon valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle EY-jäsenyyden vaikutuksista Suomelle.

Selonteon johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavina kansliapäällikkö Bror Wahlroos, ylijohtajat Matti Vuoria, Markku Mäkinen, Olavi Änkö ja Taisto Turunen sekä hallitusneuvokset Tauno Heikonen ja Raimo Luoma kauppa- ja teollisuusministeriöstä, hallitusneuvos Seppo Kiviniemi valtiovarainministeriöstä, ylitarkastaja Markku Sorvari sosiaali- ja terveysministeriöstä, pääjohtaja Juhani Kuusi Teknologian kehittämiskeskuksesta, osastopäällikkö Johnny Åkerholm Suomen Pankista ja osastopäällikkö Erkki Kontkanen Suomen Pankkiyhdistyksestä.

Johdannoksi

Maamme talouden kuntoon saattaminen ja sen sopeuttaminen eurooppalaiseen talouspolitiikkaan on tärkeää riippumatta siitä, tuleeko Suomesta Euroopan yhteisön jäsen vai ei. Samoin jo pelkästään yhteistyö EY:n jäsenmaiden kanssa edellyttää lainsäädäntömme pitkälle menevää harmonisointia EY:n säännösten mukaiseksi.

EY on laaja eurooppalainen sisämarkkina-alue. Suomen ja varsinkin Suomen elinkeinoelämän etujen mukaista on olla tasavertaisena jäsenenä hyödyntämässä tämän markkina-alueen suomia mahdollisuuksia. Tässä onnistuminen riippuu hyvin pitkälle omista kansallisista toimenpiteistämme.

Suuntauduttaessa EY:n sisämarkkinoille ei kuitenkaan pidä lyödä laimin muita maita ja kauppa-alueita, etenkin lähialueitamme Venäjää ja Baltian maita. Suomella on näihin maihin

perinteiset taloudelliset suhteet, jotka on pyrittävä EY-jäsenyyden toteutuessa säilyttämään. Taloudellista toimeliaisuutta on vaikeuksista huolimatta pyrittävä myös kehittämään näiden maiden kanssa, koska siitä on hyötyä Suomen yhteisissä Eurooppaan ja muualla Euroopassa sijaitsevien yritysten luodessa yhteyksiään Suomen kautta näille alueille.

Euroopan talous- ja rahaliitto

Maastrichtin huippukokouksessa hyväksyttiin Euroopan talous- ja rahaliiton (EMU) perustamista koskeva sopimus. EMU on tarkoitus toteuttaa kolmessa vaiheessa, joista ensimmäinen alkoi jo vuonna 1990, kun pääomanliikkeet vapautettiin lopullisesti. Toisen vaiheen tavoitteena on yhteisömaiden keskuspankkien yhteistyön tiivistäminen ja talouspolitiikan aikaisempaa läheisempi koordinointi 1.1.1994 alkaen. Kolmannessa vaiheessa on sovittu perustettavaksi yhteinen keskuspankki ja siirryttäväksi yhteiseen valuutaan.

Talous- ja rahaliittoon pääsevät mukaan ne jäsenmaat, jotka täyttävät seuraavat varsin tiukat ehdot: alhainen inflaatio, rajoitettu julkisen talouden alijäämä ja velka, vakaa korkotaso ja vakaa valuutta. Kriteerit on selostettu pääpiirteissään selonteossa.

Näiden kriteerien toteutumisesta jäsenmaissa riippuu, voidaanko ja missä aikataulussa siirtyä talous- ja rahaliiton toteuttamisen kolmanteen vaiheeseen. Niille maille, jotka eivät kolmanteen vaiheeseen siirryttäessä täytä edellä mainittuja kriteerejä, annetaan poikkeus eli ne jäävät osittain kolmannen vaiheen ulkopuolelle. Talous- ja rahaliitto ei siis välttämättä edes pitkällä tähtäyksellä ole koko EY:n kattava.

Siirryttäessä kolmanteen vaiheeseen talous- ja rahaliiton jäsenyys merkitsee, että itsenäistä kan-

sallista rahapolitiikkaa ei enää voida harjoittaa, vaan EMU tekee ylikansallisia enemmistöpäätöksiä raha- ja talouspolitiikassa. Tämä tulee merkitsemään korkotason yhdenmukaistamista jäsenmaissa. Näin finanssi- ja tulopolitiikan merkitys suhdanteiden tasoittamisessa korostuu. Kansantalouden tasapainon säilyttäminen rajoittaa käytännössä finanssipolitiikan liikkumavaraa.

Suomen on sopeuduttava EY:ssä harjoitettavaan talouspolitiikkaan ongelmiseen ja rajoitukseen joka tapauksessa. Pääomanliikkeet ovat jo vapaat. Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen toteutuessa Suomi yhdentyy Euroopan talouteen hyvin läheisesti myös muilta osin. EY:ssä tehtävät talouspoliittiset päätökset tulevat rajoittamaan Suomessa tehtävien päätösten liikkumavaraa. Tämä edellyttää Suomen talouden kuntoon saattamista viivyttelemättä tavoitteena edellä mainitut kriteerit. Vain vahva talous voi saada kaikki hyödyt yhdentymisestä.

Suomen on harjoitettava sellaista määrätietoista ja pitkäjänteistä EY:n talouspolitiikkaan sopeutuvaa vakaata talouspolitiikkaa, joka mahdollistaa korkotason ja kuluttajahintojen laskun, elvyttää Suomen taloutta ja edistää työllisyyttä. *Sen vuoksi hallituksen tulee tehdä perusteellinen selvitys sellaisesta kansallisen talouspolitiikan peruslinjasta, jolla suomalaisten reaaliansiot ja työllisyys kyetään parhaiten turvaamaan. Hallituksella tulee olla selkeä näkemys, millaisella tuotantorakenteella Suomi voi selviytyä ja menestyä kiristyneessä kilpailussa yhdentymiskehityksen jatkuessa.* Euroopan yhentyminen ja kotimaineenkin kehitys aiheuttaa paineita muun muassa työmarkkinoiden ja maatalouden sopimusjärjestelmän samoin kuin metsäteollisuuden puunhankinnan hinnoittelun uudelleentarkasteluun ja joustoon.

EY:ssä Suomen Pankki olisi päättämässä rahapolitiikasta muiden keskuspankkien kanssa. Keskuspankin keskeisenä kansallisena tehtävänä olisi rahamarkkinoiden likviditeetin ohjaus. Euroopan talous- ja rahaliiton toteutuessa perustetaan Euroopan keskuspankki, jossa ovat edustettuina muodollisesti yhdenvertaisin äänioikeuksien sekä liittoon osallistuvien että siihen osallistumattomien maiden pääjohtajat. *Kansallisilta keskuspankeilta edellytetään vankkaa asiantuntemusta, jotta vaikutusmahdollisuudet Euroopan keskuspankkijärjestelmässä ovat mahdollisimman suuret. Euroopan keskuspankkijärjestelmä saattaa edellyttää myös kansallisten keskuspankkien riippumattomuuden korostamista.*

Teollisuus, tutkimus ja tuotekehitys

Suomen teollisuuden rakenne on jokseenkin yksipuolinen, ja suurin osa teollisuudesta on keskittynyt Etelä- ja Keski-Suomeen. Suomen talous on liian suhdanneherkkää. Suomen teollistumisaste on laskenut ja etäännytynyt kansainvälisestä kärkitasosta. *Valiokunta korostaa painokkaasti panostusta tutkimukseen ja tuotekehitykseen teollisuuden tuotantorakenteen monipuolistamiseksi. Erityisesti pieneen ja keskisuureen yritystoimintaan on suunnattava tutkimus- ja tuotekehitysvaroja, joiden määrää on korotettava lähemmäksi kansainvälistä tasoa.*

Teollisuuden tuotantorakenteen kehittäminen on otettava huomioon myös tutkijakoulutuksen suuntaamisessa ja määrässä sekä perus- ja soveltavaan tutkimukseen osoitettavien määrärahojen määrässä. Tutkimus ja tuotekehitys on olennainen osa teollisuuden tuotantorakenteen monipuolistamisessa. Pieni ja keskisuuri yritystoiminta on erittäin merkittävä työllistäjä. Näin ollen tällaisen yritystoiminnan elvyttämisellä ja siihen panostamisella on myönteisiä vaikutuksia työllisyyspoliittisesti ja teollistumisen alueellisten erojen tasoittamisessa. Tutkimuksen ja tuotekehityksen voimakkaalla lisäämisellä voidaan edistää teollisuuden kilpailukykyä ja kehittää sellaisia tuotteita, joilla on kysyntää laajoilla eurooppalaisilla markkinoilla.

Maassamme tarvitaan nyt aktiivista toimintaa teollisuuden tuotantorakenteen monipuolistamiseksi kehittämällä pienten ja keskisuuren yritysten toimintaedellytyksiä myös yritystoiminnan tukien uudelleen kohdentamisella ylläpitävästä tuesta kehittävään tukeen. Tukea on suunnattava entistä enemmän korkeatasoista tietoa vaativaan yritystoimintaan, jolla on kasvuedellytyksiä. *Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi EY:n jäsenyydestä neuvotellessaan tavoittelee aluetukea teollisuuden rakenteen monipuolistamiseen, alueellisen kehityksen tasapainottamiseen ja pysyvien työpaikkojen aikaansaamiseen.*

EY sijoittaa huomattavasti ja yhä kasvavassa määrin varoja tutkimukseen ja tuotekehitykseen Euroopan teknisen tason kohottamiseksi. Suomi on jo saanut osallistua eurooppalaisiin tutkimusprojekteihin. Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen toteuduttua Suomi pääsee täysivaltaisesti osallistumaan EY:n tutkimusohjelmiin, mutta niitä koskevaan valmisteluun ja päätöksentekoon sopimus ei vielä oikeuta. On erittäin tärkeää, että olemme mukana eurooppalaisessa

tutkimusyhteistyössä ja sen sisällöstä päättämässä, erityisesti Suomelle hyödyllisissä hankkeissa. Saamme tietoa ja taitoa, jolla osaltaan turvataan maamme kansainvälinen tekninen taso ja sen kehitys. Näin saamme myös takaisin tutkimusyhteistyöhön sijoitettuja varoja.

EY:n tutkimusohjelmien täysivaltaisena osallistujana Suomi maksaa EY:lle jäsenmaksuna 100—200 miljoonaa markkaa vuosittain. Hyväksytyjen tutkimushankkeiden kustannuksista EY maksaa puolet ja hankkeisiin osallistuvat yritykset, korkeakoulu ja tutkimuslaitokset toisen puolen. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten osallistumiskustannukset on pääosin rahoitettava kotimaasta julkisin varoin. Valiokunta pitää tärkeänä, että jäsenmaksun lisäksi EY:n tutkimusohjelmiin osoitetaan riittävästi varoja, jotta tutkimusohjelmia voidaan hyödyntää. *Valiokunta pitää välttämättömänä, että EY-tutkimushankkeiden rahoitus ei vähennä kotimaassa tehtävään omaan tutkimukseen osoitettavia määrärahoja.* Lisäksi on huolehdittava siitä, että Suomessa on riittävästi päteviä tutkimusryhmiä. Tutkimuksen henkiset ja aineelliset resurssit on turvattava Suomessa kehittämällä myös kotimaassa perus- ja soveltavaa tutkimusta tasapainoisesti.

Ei riitä, että tuotetaan, vaan samalla on panostettava tuotteiden markkinointiin. Vain myymällä ja viemällä enemmän pystymme selviytymään taloutemme vaihtotaseongelmista. Teollisuudella on tässä keskeinen asema. Sen on tuotettava sellaisia kilpailukykyisiä tuotteita, joilla on markkinoilla kysyntää. Vaikka Eurooppaan viennin osuus onkin vahva, kiinnostavia ja kasvavia markkinoita tulee hakea myös muualta, kauempaakin. Vientistrategiaa on jatkuvasti seurattava ja kehitettävä joustavasti tarpeiden mukaan.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että elin-kelpoinen yritystoiminta saa rahoitusta tuotantonsa ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä korvaaviin ja uusinvestointeihin. Myös yritysten omarahoitusosuuden kasvua on edistettävä. Pankkien olisi toivuttava ongelmistaan mahdollisimman pikaisesti karsimalla kustannuksia ja lehostamalla riskien hallintaa. Kotimaisten investointien ohella Suomeen on houkuteltava myös ulkomaisia investointeja tarpeen vaatiessa erilaisin kannustimin. Ulkomaisille sijoittajille on kerrottava mahdollisuuksista Suomessa. Valiokunnan käsityksen mukaan EY-jäsenyyttä voi lisätä ulkomaisten sijoittajien kiinnostusta Suomeen.

EY-jäsenyyttä aiheuttanee joillakin teollisuudenaloilla, esimerkiksi elintarviketeollisuudessa, sopeutumisongelmia. Tällaisilla aloilla tarvitaan kehittämissuunnitelmat jalostusasteen nostamiseksi ja markkinoinnin edistämiseksi. Tuonti kolmansista maista saattaa eräissä tapauksissa vaikeuttaa kotimaista teollisuutta ja kauppaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että neuvotteluissa tällaiset ongelmat pyritään minimoimaan saavutettavissa olevin järjestelyin, esimerkiksi teollisuudessa kohtuullisin siirtymäajoin hyödyt ja haitat punniten.

Energia ja ympäristö

EY:n energiapolitiikassa ympäristöasiat ovat nousemassa tärkeälle sijalle. Järjestössä valmistellaan energiansäästöohjelmaa ja energiaverotusta, jolla ohjataan energian tuotantoa ja kulutusta. Koska Suomessa ympäristönsuojelulliset toimenpiteet on tiedostettu ja ne ovat varsin pitkällä, Suomen pitää huolehtia siitä, että tämä otetaan huomioon EY:n ympäristöpolitiikkaa kehitettäessä. *Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi on mukana kansainvälisellä tasolla vaikuttamassa siihen, että teollisuuden tuotantorakennetta uusitaan energiaa säästäväksi ja kierrätystä edistäväksi sekä yleensäkin kestävästi kehityksen suuntaan.* Koska energiaa kuitenkin aina tarvitaan, energiaratkaisuissa on panostettava entistä enemmän puhtaampaan, kilpailukykyiseen energiantuotantoon. Suomen pitää olla mukana vaikuttamassa kansainvälisessä ekologisessa ohjauksessa yleensäkin. Suomen energiapolitiikalla sinänsä ei ole vaikeuksia sopeutua EY:n energiapolitiikkaan.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi voi tulevaisuudessa ylläpitää ja hyödyntää metsävarojaan ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. *Suomen pitää huolehtia siitä, että EY:ssä ei luoda sellaisia säännöksiä, joilla kohtuuttomasti rasitetaan Suomen metsäteollisuuden kilpailukykyä.* Näillä näkymin maassamme ei ole ylihakkuiden vaaraa. Suomessa metsien hoitoon on investoitu niin, että metsien käyttö on kestäväällä pohjalla. Monissa muissa maissa metsien ylihakuut ja hävittäminen ovat ongelmia. Niiden ratkaisemiseen Suomen on pyrittävä vaikuttamaan.

EY:llä ei vielä ole selkeää säännöstöä ydinjätteiden kuljettamisesta maasta toiseen. Suomen on oltava vaikuttamassa siihen, että jokaisella maalla itsellään on oltava oikeus kansallisten säännösten mukaan päättää, salliiko se ulkomai-

sen ydinjätteen maahantuonnin, käsittelyn, varastoinnin ja loppusijoittamisen maaperäänsä. *Lähtökohtana on pidettävä, että kukin maa huolehtii omista jätteistään.*

Muuta

Euroopan talousaluetta koskeva sopimus edellyttää, että Suomi harmonisoi kuluttajalainsäädäntönsä EY:n kuluttajalainsäädännön mukaiseksi. Näin ollen EY:n jäsenyys ei enää aiheuta muutostarpeita. Maastrichtin sopimuksen mukaan EY:n toimivalta laajenee koskemaan myös kuluttajansuojaa. EY:ssä pyritään korkeatasoiseen kuluttajansuojaan. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin järjestää kuluttajansuojansa vielä korkeatasoisemmaksi edellyttäen, että kansalliset

säännökset eivät ole ristiriidassa EY:n säännösten kanssa.

Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen toteutuessa yksityinen vakuutustoiminta joutuu toimimaan EY:n säännösten mukaisesti. Näin ollen EY:n jäsenyys ei aiheuttaisi muutoksia toimintaan. Sen sijaan Euroopan talousaluetta koskevaan sopimukseen tehty Suomen työeläkejärjestelmää koskeva erityisratkaisu on järjestettävä jäsenyyteen sopivalla tavalla. *Valiokunta pitää tärkeänä, että neuvotteluissa turvataan työeläkejärjestelmän jatkuminen ja kehittäminen.*

Talousvaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että ulkoasiainvaliokunta mietintöönsä laatiessaan ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on sanottu.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Louekoski, varapuheenjohtaja Väistö, jäsenet Björkenheim, Dromberg, Jansson, Jurva, Jääskeläinen, Kor-

honen, Laivoranta, J. Leppänen, Linnainmaa, Lipponen, Luhtanen, Paloheimo, Saastamoinen ja Vuoristo (osittain) sekä varajäsen Tiuri.
